

KŁOSY

Organ Związku Kółek Roln. Zachodnio-Pruskich.
(Tygodnik wychodzący co sobotę.)

Przedpłata kwartalna wynosi na wszystkich pocztach w Niemczech 75 fenygów.

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 20 fen. od jednorazowego wiersza. Przy powtórzeniu udziela się stosownego rabatu. — Kółka od ogłoszeń siewów i bydła rozplodowego płać tylko 10 fen. od wiersza.

Szeześć Boże!

Wszelkie przyczynki redakcyjne prosi się adresować **Polezyński** Wysoka, Wittstock pr. Frankenhagen Wpr. W sprawach druku i ekspedycji oraz wiadomości o ruchu w „Kółkach” **S. Buszczyński**, Thorn, Brückenstr. Ogłoszenia i reklamy przyjmuje **K. Zabłocki** Thorn, Brückenstrasse.

OD PATRONATU.

Kółka powinny z każdego zebrania przysłać **sprawozdanie** do »Kłosów«. Jest to nie tylko obowiązkiem wyrażonym w ustawie patronackiej, ale miły dowód pracy i funkcjonowania Kółka, o którym inaczej patron i wicepatron, a też i szersza brać rolnicza mogłaby przypuścić że nie istnieje. W Kłosach spotykamy sprawozdania tylko kilkunastu Kółek, a doskonale wiemy, że i inne nie śpią. Dla ułatwienia tych sprawozdań poleciliśmy wydrukowanie formularza na kartce pocztowej, który Kółka **bezpłatnie** po 10 sztuk od adresu „Kłosy — Thorn“ sprowadzić mogą. Kółka, które swych członków za każdym razem kartkami zwołują na posiedzenie dostaną także bezpłatnie, lecz za opłaceniem kosztu przesyłki życzoną ilość formularzowych kartek, ku temu wydrukowanych.

Kursa zimowe.

Od 15. października zaczynają się **kursa zimowe** w szkołach rolniczych. Polecamy, i przypominać nie przestaniemy, by synów mających kiedyś pracować na roli zamiast w gimnazyjach kształcić **w szkołach rolniczych**, których kurs 3 letni zastępuje klasy gimnazjalne tercyje niższą, wyższą i sekundę niższą, a której ukończenie daje prawa do jednorocznej służby.

Jeżeli wszakże kto na ten krok zdecydować się nie mógł, ten niech przynajmniej odeśle teraz chłopca na kurs zimowy. Kursa te obliczone na **2 zimy** dają chłopcu w nader przystępny sposób elementarne wiadomości rolnicze, oparte nie tylko na wykładach, ale co najważniejsze na doświadczeniach, na praktyce w należącym do szkoły podwórzu i na zwiedzaniach dobrych gospodarstw, młeczarni, gorzelnii, browarów, stadnin, cegielni i t. d.

Kurs rozłożony na 33 godzin tygodniowo obejmuje:

1. Naukę pomiarów i niwelowania.
2. Elementarną naukę chemji.
3. Uprawy ziemi (— rola — klimat — uprawa, nawożenia — siew — opieka — żniwo.)
4. Ziemiopłody — ich uprawa — szkodniki.
5. Hodowla i weterynarya.
6. Administracya i ksiązkowość.
7. Prawa rolnicze i t. d.

Koszt kursu na półroku wynosi **30 mrk.**

Przygotowanie szkoły elementarnej wystarcza lecz pewne uzdolnienie i znajomość języka niemieckiego są oczywiście potrzebne.

Każdy zamożniejszy gospodarz synowi **przynajmniej** tyle nauki zawodowej dać powinien, ile taki kurs zimowy daje. Niech chłopiec przez lato pracuje na ojcowskim zagonie, zimą wszakże tej pracy w włościańskim gospodarstwie jest mało i często się zdarza, że chłopcy w braku zajęcia nauczą się wałęsania i bomblerki.

Pomoc, którą ojciec ma z syna zimą jest mała, a korzyść którą daje nauka zawodowa więcej warta, niż kilkaset, czy tysięcy marek schedy.

Szkół zimowych mamy dużo (w Malborgu, w Człuchowie), ale z wielu względów najbardziej polecamy **Bydgoszcz**. Jest to miasto **katolickie**, zatem o znalezienie katolickiej opieki dla syna łatwiej tam niż gdzie indziej. Radą na miejscu posłuży **Redakcyja Dziennika Bydgoskiego**.

By zapobiedz częstym nieporozumieniom zaznaczamy, że do tego rodzaju elementarnej kształcenia się rolniczego namawiamy tylko tych, którzy na własnym niedużym zagonie kiedyś pracować mają. Na zarządców dominialnych, czy to właścicieli, czy też **urzędników** takie wykształcenie byłoby **niedostateczne**. Od zarządców dominialnych trzeba

żądać o wiele większego wykształcenia, a będzie się z konieczności żądało coraz większego. Tylko urzędnicy z wyższym wykształceniem są dobrze płatni i tylko na takich warto się kształcić. Typ dawnych samoucznie przez praktykę wykształconych ekonomów jest skazany na wymarcie. Wyjątkowo uzdolniony człowiek naturalnie i tą drogą wyrobi się z czasem, i znamy wszyscy takich doskonałych praktyków; są to wszakże wyjątki, którym przeciwstawić można szeregi całe ekonomów bez miejsca wałęsających się po Poznaniu, lub też w nędznych posiadach w lichych staroświeckich gospodarstwach wegetujących. Odbieramy ciągle zapytania od ojców i synów o miejsca, gdzie można »wyuczyć się na rządce«, więc musieliśmy wypowiedzieć tę **przestrożę**.

Siew tymotki w jesieni.

Kto siewa koniczynę z tymotką, ten powinien tymotkę już teraz w oziminy wysiać osobno. Skutek jest **ogromny**. Tymotka siana razem z koniczyną na wiosnę pokazuje się dopiero na przyszły rok, przy 2-gim cięciu, siana zaś w jesieni już przy pierwszym cięciu koniczyny daje plon, który sprzęt koniczyny czasem **podwaja**. Sieje się 2 funty na mórg.

Zaleski, Bożepole.

Próba maszyn.

Sprawozdanie z próby maszyn i pługów firmy **H. Cegielski** odbytej w **Belnie** w dniu 20-go b. m.

Zawsze ruchliwy i o dobro swej firmy dbały zastępca fabryki maszyn H. Cegielskiego w Poznaniu, p. Całbecki z Grudziądza, w którym to mieście zawiaduje filją wyżej wymienionej fabryki, zwrócił się do mnie z propozycją urządzenia próby maszyn swej fabryki w naszym powiecie. Porozumiałem się więc z zawsze do wszelkich usług obywatelskich skorym, właścicielem Belna p. T. Parczewskim i za jego przyzwoleniem próba taka odbyła się w Belnie z współudziałem kilkunastu członków okolicznych Kółek jak to, Jeżewa, Świecia i Drzycimnia. Do próby stanęły **pług piętrowy** do głębokiej orki „Sęp“ z przyrządem do przyorywania mierzwy i seradeli, pług zgłębiacz systemu „Hellera“, kartoflarka „Alexandra“ systemu Jarysza, oraz tegoż **wyorywacz** do buraków cukrowych. Najpierw stanął do próby pług »Sęp«. Budowa jego mocna, praca doskonała nieustępująca w niczem pługom najlepszych systemów fabryk niemieckich. Orka odbyła się na polu porośniętym bardzo bujną seradelą w miejscu gdzie dawniej był rów, obecnie skasowany, nad którego brzegami rosły stare drzewa. Mimo korzystnego dla orki stanu

roli wskutek licznych w tym roku opadów atmosferycznych, pozostałe po wyciętych drzewach silne korzenie, przedstawiały dla pługów niemałe przeszkody do zwalczania. »Sęp« jakoby pazurami trzymał się ziemi i zwalczył każdą przeszkodę bez szwanku dla swej konstrukcji. Nadzwyczaj zaś dobrze pracował przyrząd do przyorywania mierzwy, który bardzo bujną seradelę zgarniał znakomicie w bruzdę, tak że skiba przykryła ją beznagannie. Siły pociągowej wymaga »Sęp« czterech silnych koni.

Następnie pracował pług **Hellera**, którego konstrukcja jest wprost **idealna**, daje bowiem możliwość wykonania bardzo głębokiej orki, bez wydobycia surowej ziemi na wierzch, orał bowiem na 16 cali. Zgłębiacz nader praktycznie jest umieszczony i skonstruowany, spulchnia podglebie na całą szerokość stopy znakomicie, a koń w następnej bruzdzie idąc po twardym, nieugniata już spulchnionej ziemi, pług ten jednak wymaga bardzo silnego zaprzęgu, pracuje zaś bez zarzutu.

Przystąpiono teraz do próby z **kartoflarką** »Alexandra«. I ta maszyna o bardzo prostej i praktycznej konstrukcji pracowała w zwiędłych łętach **doskonale**, wybierając kartofle czysto bez kaleczenia tychże, w wysokich jednak i świeżych łętach dzieliła los wszystkich kartoflarek, zatykała się poniekąd. Ostatnia maszyna do wyorywania buraków cukrowych systemu Jarysza pracowała dobrze.

Z zadowoleniem opuszczaliśmy pole i dom gościnny młodego a tak już wytrawnego w swym zawodzie gospodarza, dumni z naszego młodego a tak już wysoko rozwiniętego przemysłu uradowani z tego, że mając tak pod każdym względem doskonałe narzędzia wyrobu własnej polskiej fabryki do obcych udawać się niepotrzebujemy. Szkoda tylko, że członkowie Kółek tak nielicznie się stawili, niektóre nawet zupełnie reprezentowane niebyły; czas to wprawdzie zasiewów i zdwojonej wskutek niepogody pracy w polu, gdzie tylko jednak nadaża się sposobność pogłębić swe wiadomości rolnicze, zubożać swe doświadczenia, żadnego z nas zabraknąć nie powinno. To też sądzę, że tych słów kilka zachęty wystarczy, by na przyszłość przy podobnej okazji udział członków Kółek mego wicepatronatu był liczniejszy.

Domaradzki, wicepatron.

Ruch w Kółkach.

Radzyn, dnia 12 września 1910. — Stósownie do uchwały Kółka rolniczego odbyła się dnia 12 września b. r. próba kartoflarek na roli plebańskiej w Wymysłowie, a mianowicie stanęły do konkursu maszyny następujące:

- 1) dwie maszyny z fabryki Cegielskiego systemu hr. Münstera,

W naszych sprawach. Szkice w kwestjach ekonomiczno-społecznych, napisali pp. Władysław Grabski, Juliusz Wołoszewski, Dr. Stan. Bukowycki, Zdzisław Korsy, Eronisław Bouffat, Stanisław Kromkowski, Bronisław Graczyński.

- 2) Alexandra — Cegielskiego,
- 3) kartoflarka Hardera,

Wskutek zbyt mokrej gleby żadna z maszyn nie zadowolniła oczekiwani zebranych gdyż hr. Münstera i Hardera zanadto daleko kartofle wraz z ziemią wyrzucały. Natomiast znalazła uznanie kartoflarka Aleksandra, która najbliżej i gromadnie kartofle wrywała.

Następnie przedstawiła firma Cegielskiego pług Hellera z podrzynaczem, krojem pługiem i pogłębiaczem. Pług się ogólnie spodobał, gdyż można takowym na każdą głębokość ziemię orać i spulchniać, byle inwentarz był dostatecznie mocny. Dla tego też każdemu, ktoby pragnął ziemię na zimę, głęboko zorać nie wyrzucając jałowej ziemi na wierzch, pług ten bardzo się poleca. Po odbytych próbach, które trwały kilka godzin pp. Wojtaszewscy przyjęli zebranych z staropolską gościnnością.

St. Kostka, zastępca sekretarza.

Sprawozdanie z posiedzenia Kółka rolniczego dla **Różanny i okolicy**. Członków obecnych na posiedzeniu 25. Posiedzenie zagał przewodniczący p. Kornowski udzielając głosu p. wicepatronowi Domaradzkiemu, który mówił o różnych kwestjach gospodarczych jak to »O wzdęciu bydła i jego ratowaniu«. »O zgłębiaczach i głębokiej orce«. »O siewie drylem i ilości wysiewu na morgę. Postanowiono zakupić 2 rury do ratowania bydła, jedną ofiarował p. wicepatron, rury znajdować się mają u członków p. p. Ochondalskiego, Kosza, Kierkowskiego, obci płacą za użycie rury 2 marki. Następnie przystąpiono do zapisywania Kłósów których zapisano dotąd 11 exempl. *Zarząd*.

Czarze. Posiedzenie Kółka rolniczego odbyło się w niedzielę 4. t. m. o zwykłym czasie. Obecnych było 27 członków, przyjęto 2 nowych. Pan weterynarz Kwiatkowski z Chelмна miał obszerny wykład o chorobach zwierząt domowych, dając zarazem wskazówki, jak trzeba w podobnych wypadkach zaradzić.

Przeciw czerwonce świń uchwalono wspólne szczenie do czego na razie podało 18 gospodarzy swą trzodę.

Następnie odczytał p. sekretarz 2 numery Kłósów szczególnie o sztucznych nawozach i zasilaniu ziemi wapnem nad czem wywiązała się obszerna dyskusya. O godzinie 7 wieczorem posiedzenie zamknięto. *Zarząd*.

Świecie, d. 18. 9. 10. — Posiedzenie odbyło się w **Gulnówku**. Obecnych 38 członków. Odczyt prezesa o przysposobianiu kiszonek. W dyskusyi zabierają głos pp. Manikowski, Zmudziński, Gędyk, Świdzki. Zapowiedziana zabawa niestety się nie udała, ponieważ nie dopisała muzyka, powetują to sobie członkowie zimową porą urządzając teatr amatorski. Kłósów dotąd mało abonuje członków, prezes rozda je abonament zachęcając i wyjaśniając wagę czytania naszego fachowego pisma.

Zarząd.

W **Zbicznie** zebranie Kółka rolniczego odbędzie się w niedzielę dnia 2. października w lokalu p. Dejewskiego. Wicepatron p. Ossowski z Białobłot przybędzie na oznaczone zebranie z wizytacją. Ważne sprawy do załatwienia. O liczny udział prosi *Zarząd*.

Czarze. Zebranie Kółka rolniczego odbędzie się w niedzielę 2. października o zwykłym czasie. P. wicepatron przybędzie na oznaczone zebranie. Uprasza się członków o punktualne przybycie.

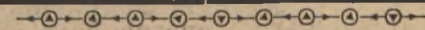
Zarząd.

Zebranie Kółka rolniczego dla Bierzglowa i okolicy odbędzie się w niedzielę 2. października o 4^{1/2} po poł. w lokalu p. Waltera w **Bierzglowie**. Dla ważnych spraw komplet członków pożądan.

Zarząd.

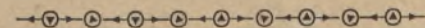
Elew

lub **pisarz gospod.** potrzebny od zaraz do majątności **Rowlnica** p. **Dritschmin**, p. **Z. Zarząd Dom.**

Elew

gospodarczy znajdzie zaraz miejsce. **Dom. Zakrzewo** p. Ostaszewo Kr. Thorn.

Biuro miernicze i melioracyjne

W. Staśkiewicz

POZNAŃ
ul. św. Marcina 10.
Telefon 1531.

TORUŃ
ul. Wilhelmowska 7.
Telefon 608.

wykonuje

drenowania, melioracje łąk

i pomiary tak prywatne jako też rządowe.

K. Zabłocki w Toruniu

poleca

Steurt. Rady sasiada w chorobach inwentarza **2,50 m.**

Kellner. Zasady nauki żywienia zwierząt domowych **4 m.**

Trunz. Nawozy zielone, ich zastosowanie i znaczenie w rolnictwie, oraz opis gospodarstw posługujących się nawozami zielonymi **1 m.**

Rejewski Józef. Rachunkowość kupaiecka zastosowana w rolnictwie **2 m. franko 2,10 m.**

Na pamiątkę 500-nej rocznicy bitwy pod Grunwaldem

polecam tanio zupełne wydanie **Henryka Sienkiewicza**

Krzyżaków

cztery tomy oprawne w jeden za tylko **4 marki**. Dotychczasowe wydanie kosztowało 14 marek; nowe wydanie jest więc o **10 marek** tańsze. Ze względu na tak niską cenę nie powinno być domu polskiego, w którymby się tego arcydzieła literatury polskiej nie znalazło.

Wysyłki natychmiast skutecznie

K. Zabłocki, Toruń
ulica mostowa.

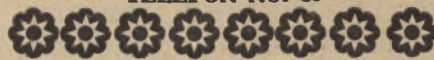

Codziennie świeżo upalone
kawy z własnej palarni.

Skład kolonialny
win i cygar.

Fabryka najdelikatniejszych
likworów stołowych.

Carl Matthes,
TORUŃ, Seglerstr. 26.
TELEFON No. 8.

Oryginalne **żyto petkuskie Lochowa** sprzedaje z plombą hodowcy przy cenach:

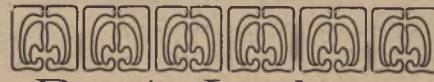
M. 28	przy odbiorze do 1000 kilo,
M. 27	« od 1000—5000 kilo,
M. 26	« ponad 5000 kilo

z wysyłką ze stacji hodowcy, ekskl. worka i proszę o łask. liczenie, możliwie zbiorowe zamówienia.

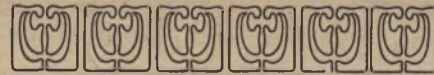
B. Hozakowski Toruń (Thorn).

Spółka Parcelacyjna w Lubawie
kupuje, sprzedaje i parceluje posiadłości ziemskie na własny i cudzy rachunek, pośredniczy w kupnie, sprzedaży i dzierżawie.

Jako najlepszą lokatę kapitałów poleca się
5-procentowe hipoteki pierwszorzędne
pod gwarancją, od których dla wygody nabywców płacimy procenta sami.
Od depozytów płacimy 5 procent za półrocznym wypowiedzeniem.
Adres: **Spółka Parcelacyjna Lubawa — Loebau Wpr.**
(Biuro znajduje się w lokalu Banku ludowego.)

Bank Ludowy
E. G. m. u. H.
TORUŃ
przyjmuje depozyty począwszy od 1 marki płacąc od 3½—5%.

K. Zabłocki w Toruniu

	poleca	
<i>Sikorski.</i>	Gospodarstwo rybne	6.—
<i>Bardzki.</i>	Cztery nauki gospodarskie dla włościan	0.75
<i>Skarbek.</i>	Gospodarstwo narodowe stosowane. Znajomość kraju — Rolnictwo	2.50
<i>Krafft Dr. Guido.</i>	Uprawa roślin gospodarskich na podstawie nauki i praktyki.	5.—

Pankalla & Krenz

Przedsiębiorstwo melioracyjne i miernicze

Toruń tel. 511.
ul. Fryderyka 14.

Poznań tel. 819.
ul. Wiktorji 2.

(Żyrokonto w Banku Związku Spółek Zarobkowych.)

wykonuje pod ścisłym nadzorem:

1. **drenowania** na probostwach, na mniejszych i większych majątkach, dla spółek drenarskich;
2. **budowę kanałów** otwartych i krytych;
3. **melioracje łąkowe** przez nawodnianie i osuszanie;
4. **pomlary** wszelkiego rodzaju.

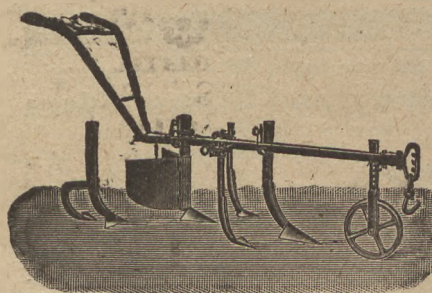
Szybkie wykonanie i ceny najtańsze.

Dojazdy informacyjne bezpłatne i bez zobowiązania interesentów.

H. CEGIELSKI Tow. akc. Filja w GRUDZIĄDZU

TELEFON 211. (Graudenz, Pohlmannstr. 19) obok poczty.

Najstarsza jedyna największa fabryka polska

poleca najnowsze i najlepsze kartoflarki „Alexandra“, najnowszy oryginalny „Hellera“ pług z pogłębiaczem, pługi „Rekord“ dwuskbowe i w giętych słupicach, pługi „Sep“ do głębokiej órki jednoskbowe, brony oryginalne „Laaka“, spulchniacze i walce wszelkich systemów, pierwszorzędne parowe garnitury angielskiej firmy „Davey Paxmann & Co., Ltd. Colchester“, prasy do słomy „Welgiera“, wialnie „Roebbera“, parowniki i t. d. — słowem wszelkie w zakres rolnictwa wchodzące **narzędzia i maszyny** po cenach umiarkowanych.

Stała wystawa machin i narzędzi rolniczych w podwórzu filji w Grudziądzu.

Franc. Całbecki, generalny zastępca na Prusy Zachodnie i Wschodnie, Krajinę i Pomorze.